

Вводне слово

Юстина Олько

Етнічны меншыны, корінны групы і соспільности мігрантів в особливої мірі до-свідчыли негатывных наслідств пандеміі COVID-19. Днешня здравотна криза вказала розмаіты формы системовой дискримінаціі, маргіналізаціі, структуральных нерівности і символічнаго насильства. На фунгуваня меншыновых груп в посліднім часі значучо влинул і іх досвід, в тым переслідуваня, які проходили в ріжных моментах іх історіі і які лишыли слід в формі історичной травмы, під-порядкуваня асиміляцыйній політыці, втрата земель, занык традыцыйной культуры і языка ці одмова узнання етнічна-языковай окремоты через державу. Хоц уж перше языки, які хоснуют меншыновы і корінны групы на цілым світі, часто стрічали ся з загорозом спрычыненом экспансіём домінуючых языків (переважно націанальных і/або державных), наслідства пандеміі сут для них особливо вываньом. Днешня криза забрала вельох спосеред найстаршых членів соспільств, котры маот барз важну ролю в передаваню языка і культуровых знань. Хоц проблемы тоты явили ся в глобальній скали, а особливо на обшырях, на яких прожываюот корінны групы (такых як Амазонія і інчы регіоны Латиньской Америки, Індія, ЗША ці Австралія), односят ся они і до меншын, што прожываюот на території Польщы.

В рамках проекту «Языковой антидот» («Language as a Cure»/LCure) од парох років досліджали сме так влияня зазнаваной етнічныма меншынами і мігран-тами дискримінаціі на здравля і добростан, як і корысты, што ідут з сохранія корінных языків і сильной етнічной достоменности. Протягом послідніх двох років нашы працы розшырили сме досліджынями влияня пандеміі COVID-19 на тоты групы. Досліджыня обняли пару етапів і меншыновых груп в Польщы, Мексику, Сальвадорі і в Італіі. В сесій публикаціі презентуеме результаты до-сліджыня і рефлексіі, што ся односят до Лемків, Кашебів, Шлезаків і Вілямівян. Досліджыня серед Лемків реалізуваны былі в роках 2018–2020, при чым послід-ній етап односил ся уж до часу пандеміі. О кілько досліджыня в 2018 і 2019 р.

були ведены головно особисто з членами лемківської соспільности (в тій публікації береме до увагы лем результати досліджыня з 2018 р.), досліджыня в часі пандемії было зреалізуване через інтернет. Участники анкет прожывали головно в трьох регіонах: на Чужыні, значыт в місцях, до яких по II світовій войні было выселене лемківське населіня (нп. любінській, зеленогірській, польковицкій, глогівській повіты), на Лемковині (нп. горлицкій, саноцкій, новосандецкій повіты) і, рідше, в великих містецкых агломерациях (Краків, Вроцлав, Варшава). В примірі Кашебів перше досліджыня пільотажового характеру провели сме в 2018 р. через інтернет. Запрошыня взяти участ в тій анкеті было пошырюване в кашебскоязычных медиях і социяльных медиях кашебскых організаций, одталь в досліджыню взяло участ односно вельо осіб активно заангажуваных в кашебску проблематыку. Найбільше респондентів походило з Гданьска, Гдыні, Пшодкова, Пуцка, Вейгерова і Жукова. В примірі ковідового досліджыня на Кашебах в 2020 р. більше як 95% одповіди походит з 10 повітів (в порядку од найбільшого чысла респондентів): вейгерівського, картузского, пуцкого, з Гданьска і гданьского повіту, косцежского, з Гдыні, з хойницкого, бытівского, лемборкского повіту, а тіж зо Слупска і слупского повіту. Повіты тоты обнимают місця компактного прожываня кашебского населіня, а тіж окружаючы іх містецкы осередкы. Шлезакы брали участ лем в интернетовым досліджыню проведеным в часі пандемії. Найбільше выполненных анкет пришло з Катовиц, Рыбника і рыбницкого повіту і Руды Шлезской. Вкінці, досліджыня проведены в Вілямовицях обняли два етапы анкеты проведенной непосредственно і частично через інтернет в 2018 і 2019 р., а дальше досліджыня зреалізуване в часі пандемії в 2020 р. через інтернет (в тій публікації береме до увагы лем результати досліджыня з 2018 р.). Ковідову анкету провели сме тіж в околиці Вілямовиц, зосереджаючы ся на повітах бєльским (в шлезским воевідстві) і освенцімским (в малопольским воевідстві). В самых Вілямовицях ковідову анкету выполнило лем пару осіб, зато результати тоты не были аналізуваны.

Наш проект оснований был на спілпраці академіцкых дослідників з представниками локальных соспільности, в тым корінныма експертами і активістами. Зато тіж зміст той книжки лучыт тексты оснований непосредственно на результатах інтердисциплінарных академіцкых досліджынь з презентаційом перспектив і досвіду активістів заангажуваных в розмаіты формы діянь для своїх соспільности. Думаеме, же академіцкы і незалежны перспективы в сутьовый спосіб ся дополнюют і сут необхідны для ліпшого зрозумліня проблемів, якыма ся занимаеме. Хочеме, жебы даны і результати, які сме отримали в наших досліджынях, а тіж рефлексії членів груп хоснуючых меншыновы языки могли быти удоступнены чысленнійшій позаакадеміцкій публіці. Сутьове для будуваня ліпшых реляций з меншыновыма групами, оснований на пошані для окремости, єст дотерти до тых одберачів.

Цілю сесой книжки єст тіж сформулувати практычны рекомендації і розвязаня, які мают на цілі поправити обставины фунгуваня меншыновых груп в нашій державі, дати ліпшу підпору діяням для сохраніня їх языків і культур, протидіяти дискримінації і стигматизації (тіж в медияльній комунікації) і будувати ліпшы реляції медже етнічныма меншынами а векшыновыма групами. Зато наша публикація направлена єст на: роботодавців і урядовы інституції, едукаційны інституції, самоуряды, локальны організації, журналістів, учителів, студентів і активістів.